

JACEK ŁUKASIEWICZ SCJ
BEATA PAŚNIKOWSKA

NADZIEJE I OBawy STUDENTÓw UKRAIŃSKICH PODEJMUJĄCYCH STUDIA W POLSCE

HOPES AND FEARS UKRAINIAN STUDENTS IN TERTIARY IN POLAND

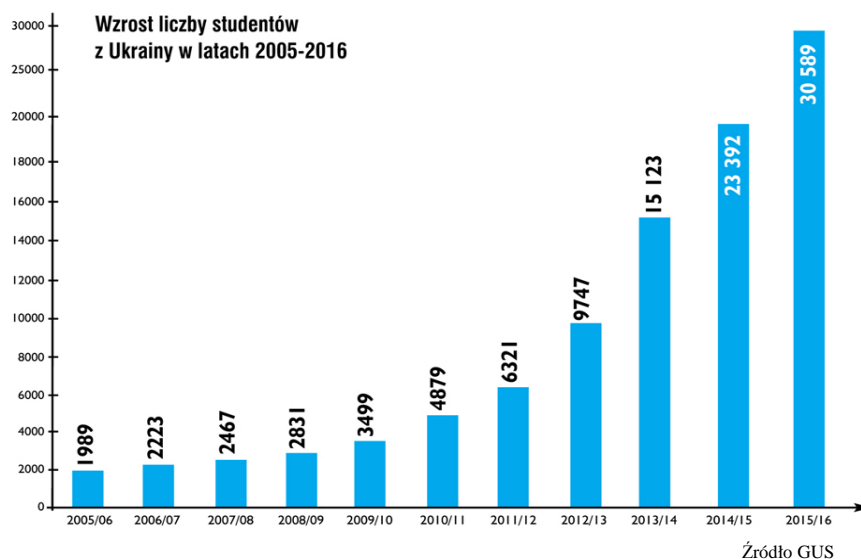
Abstract. A growing number of Ukrainian students at Polish universities encourages to look at their expectations and attitudes. For this purpose, some studies were performed using a questionnaire constructed by the authors of the article. It concerned the hopes and fears of Ukrainian students entering education in Poland in relation to their gained education, relationships with others in the majority – foreigners, declared values, the degree of mastery of Polish language and the more distant life plans. The article also attempts to emphasize the psychological aspect of hopes and fears, and to draw attention to the educative and educational importance of hope.

Key words: hope; fear; education; foreign student.

Od kilkunastu lat zmiany demograficzne w Polsce powodują, że zmniejsza się liczba studentów. Uczelnie stają przed trudnym wyzwaniem rozwoju lub tylko utrzymania swojej działalności na obecnym poziomie. W takiej sytuacji zabiegają o pozyskanie zagranicznych studentów. Obecnie Polska jest w gronie państw o największej dynamice wzrostu liczby studentów zagranicznych. W ciągu ostatnich dziesięciu lat liczba ta wzrosła czterokrotnie. W Polsce w roku akademickim 2014/2015 odnotowano 46 101 studentów cudzoziemców uczących się w polskich szkołach wyższych i to jest wzrost prawie pięciokrotny. Najwięcej studentów zagranicznych kształci się w uczelniach publicznych w trybie stacjonarnym.

JACEK ŁUKASIEWICZ SCJ – Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie; adres do korespondencji: jlukasiewicz@scj.pl

BEATA PAŚNIKOWSKA – Dom Pomocy Społecznej „Betania” w Lublinie; adres do korespondencji: beata.pasnikowska@o2.pl

Dane GUS z 2015 roku pokazują, że najwięcej studentów europejskich przyjeżdża do Polski z Ukrainy (52% wszystkich studentów z Europy)¹.

Najczęstsze motywy, jakimi kierują się potencjalni studenci w planowaniu swojego profesjonalnego rozwoju i wyboru uczelni poza granicami swojego kraju, to: wysokość kosztów utrzymania, możliwość znalezienia pracy w mieście, w którym badani planują kontynuację swojej edukacji, jakość połączenia komunikacyjnego z miejscem zamieszkania w kraju rodzinnym i odległość od domu rodzinnego. Istotne okazuje się także poczucie bezpieczeństwa w mieście studiowania. Biorą pod uwagę również to czy w mieście studiowania jest duża liczba ich rodaków, a także czy studiują i mieszkają tam ich znajomi². Na jeszcze inne motywy wskazuje w swoich badaniach R. Trzeciński. Określa je mianem „miękkich”. I są to: opinie o Polsce, poziomie nauczania na wybranych uczelniach oraz

¹ B. SIWIŃSKA, *Już ponad 57 tysięcy studentów zagranicznych w Polsce*, Newsletter „Study in Poland”; czas internacjonalizacji, 3(119), [http:// www.studyinpoland.pl](http://www.studyinpoland.pl) [dostęp 26.06.2016]; B. SIWIŃSKA, *Raport Studenci zagraniczni w Polsce 2015*. Newsletter „Study in Poland”; czas internacjonalizacji 4(120), [http:// www.studyinpoland.pl](http://www.studyinpoland.pl) [dostęp 26.06.2016].

² J. BIELECKA-PRUS, M. KRUK, Z. KAWCZYŃSKA-BUTRYM, *Europejski Uniwersytet Wschodni – podsumowanie i rekomendacje*, Lublin: UMCS 2016, s. 22-39.

przekonanie, że ukończenie studiów w Polsce daje szansę na znalezienie dobrej pracy. Znacznie mniej istotne – odnośnie do podejmowanych decyzji – okazały się takie powody, jak: polskie pochodzenie, znajomość języka polskiego czy wcześniejsze kontakty z Polakami³.

Motywy kierujące decyzjami młodych ludzi, np. z Ukrainy, o rozpoczęciu studiów w Polsce nierozzerwalnie łączą się z ich nadziejami i obawami związanymi z przyszłością. Zbadanie i przeanalizowanie oraz ocena oczekiwań i niepokojów może być krokiem do rozpoznania potrzeb, a następnie uruchomienia działań modyfikujących ofertę szkół wyższych skierowaną do obcokrajowców. Chodzi tu o wyjście naprzeciw nadziejom bądź niwelowaniu niepokojących studentów barier.

1. PSYCHOLOGICZNY ASPEKT NADZIEI I OBAW

Wiek, w jakim osoby z Ukrainy rozpoczynają studia w Polsce (17-25 lat), jest w ich życiu szczególny. Przełom okresów dojrzewania i wczesnej dorosłości stawia ich w sytuacjach sprzyjających zarówno głębszemu poznawaniu siebie i innych, jak i dokonywaniu odważnych wyborów. Ujawniają się liczne marzenia, których realizacja wymaga od młodych ludzi wysiłku, trudu. Wykorzystują przy tym swoje potencjalne możliwości, doskonałą umiejętność podejmowania decyzji, kształtują hierarchię wartości. Efektem tych procesów mogą być osiągnięte korzyści i poczucie satysfakcji. Temu wszystkiemu towarzyszą zarówno nadzieje jak i obawy, z jednej strony zakorzenione w przeszłości, z drugiej strony nakierowane na przyszłość dalszą lub bliższą. Dzieje się tak, bowiem nadzieje i obawy implikują postrzeganie siebie i świata, warunkują jakość przeżyć wewnętrznych czy osiągnięcie sukcesów. Nadzieja jawi się jako coś pożądanego, ułatwiającego życie. Ocenę tę potwierdzają argumenty naukowe. I bynajmniej nie chodzi tu o tzw. „hura- optymizm” będący wyrazem bezmyślności, nieodpowiedzialności, krótkowzroczności. Istotne jest zauważenie, iż młodzi ludzie, którzy zdecydowali się na studia poza granicami swojej ojczyzny, być może silniej niż inni doświadczają dwubiegowości pomiędzy nadziejami a obawami, konfliktu pomiędzy potrzebami rozwoju i realizacji a przeszkodami, które to utrudniają⁴.

³ R. TRZCIŃSKI, *Zagraniczni studenci – czy potencjalni uczestnicy polskiego rynku pracy?*, w: *Imigranci o wysokich kwalifikacjach na polskim rynku pracy. Raport z badań 2014-2015*, red. J. Koniczna-Sałamatin, Warszawa: Wyd. iSEE, Fundacja „Nasz Wybór” 2015, s. 175-210.

⁴ R. ZAVALLONI, *Psychologia nadziei*, Kielce: Wydawnictwo Jedność 1999, s. 160-168.

Obawy są zjawiskami psychicznymi, które towarzyszą strachowi i lękom człowieka. Źródłem ich przeżywania są po pierwsze – przedmioty i zdarzenia dobrze określone: aktualne (np. odrzucenie przez przyjaciół) i antycypowane – konkretne zagrożenie w przyszłości, po wtóre – obiekty oraz zdarzenia źle określone: „niepewne, rozmyte, wieloznaczne, niejasne, takie jak zamglona przyszłość, ciemność czy niesprecyzowane niebezpieczeństwo⁵. Człowiek żyje w warunkach ciągłej niepewności. Jednostka, nawet z wysokim ilorazem inteligencji i zdolnościami do racjonalnego myślenia nie tylko nie umie stwierdzić, co się zdarzy, ale również nie może przewidzieć co się może zdarzyć. Przyszłość przypomina mgłę, co utrudnia postępowanie” – pisze J. Koziński⁶. Z niej rodzi się lęk, przeżywanie obaw. Są one tym większe, im bardziej nieznaną jest źródło zagrożenia, im bardziej informacje są niejednoznaczne, nieprecyzyjne. Ich wieloznaczność utrudnia bądź uniemożliwia działanie. Pojawia się bezradność, która istniejące obawy potęguje. Czynności człowieka koncentrują się wokół celu jako pożądanego dobra. Jeśli prawdopodobieństwo osiągnięcia celu jest małe lub w miarę działania malejące, wówczas człowiek zaczyna się obawiać, że dozna niepowodzenia a jego potrzeby nie zostaną zaspokojone. Wielkość i wielość obaw, jakie pojawiają się na drodze do celu, wydaje się być uzależniona od prawdopodobieństwa jego osiągnięcia oraz jego ważności w życiu człowieka. Obawy mogą powodować reakcje obronne, tj. ucieczkę, unikanie źródeł lęku, modyfikację pierwotnego zadania, nawiązywanie kontaktów z innymi ludźmi, czasem agresję (zmniejszającą poziom lęku), nadużywanie środków odurzających i psychotropowych, stłumienie – polegające na świadomym usuwaniu niepokoju z własnej psychiki. Z innego punktu widzenia obawy, niepokój, lęk mogą w wielu sytuacjach pełnić pozytywną rolę jako sygnał alarmowy o nadciągającym niebezpieczeństwie, „pożyteczna konieczność” (obawa związana z podjętym ryzykiem jako środkiem do osiągnięcia doniosłego celu)⁷.

Przechodząc do scharakteryzowania istoty nadziei i jej przejawów warto zacząć od jej potocznego znaczenia. W języku codziennym nadzieja oznacza całkowite, przepełnione pragnieniem oczekiwanie mniej lub bardziej umotywowane na pozytywne, wymarzone zdarzenie. Stąd częste w użyciu sformułowanie, tj. „mieć nadzieję, żywić nadzieję”⁸. W subiektywnym pojmowaniu nadziei akcenty padają na dążenie (nierzadko złudne) do dobra i szczęścia, na wzrastającą odwagę,

⁵ J. KOZIELECKI, *Psychologia nadziei*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak 2006, s. 57

⁶ Tamże, s. 58

⁷ Tamże, s. 67-68.

⁸ R. ZAVALLONI, *Psychologia nadziei*, s. 9.

niosącą pocieszenie, wiarę, na optymistyczne przekonania i ufność, że „jakoś się ułoży”, na ambicję i plany związane z przyszłością. Z kolei w rozumieniu obiektywnym nadzieja oznacza pozytywne zdarzenie lub możliwość. Na poziomie psychologii R. Zavalloni zauważa, iż nadzieja jest oczekiwaniem na upragniony wynik lub reakcją na możliwość niekorzystnego wyniku wydarzenia w przyszłości. Opiera się zatem „na wydarzeniach, które nie dobiegły jeszcze do końca i odnosi się do tego, co ma nastąpić w przyszłości i ma się wkrótce zrealizować. Konstruktywny czynnik nadziei zakorzeniony w nieświadomej sferze psychiki często wychodzi poza racjonalne granice”⁹. Dotyczy to sytuacji kiedy człowiek nie chce podporządkować się prawom, jakie nim rządzą i ucieka w nieznaną oczekując, że nadejdą lepsze czasy.

Dla psychologów nurtu humanistycznego nadzieja stanowi ogniwo zdrowej osobowości. Zaś w teoriach uwypuklających znaczenie zadań i dalekosiężnych planów w rozwoju osobowości podkreśla się rolę wiary w powodzenie i sens wspomnianych planów. W swoich badaniach W. Frankl i K. Popielski wskazują na oddziaływanie nadziei w zakresie znajdowania sposobów wychodzenia z sytuacji kryzysowych. K. Olbrycht natomiast zwraca uwagę na to, że jednym ze wskaźników wielu chorób psychicznych i głębokich zaburzeń osobowości jest rozpacz jako skrajna postać braku nadziei. Autorka przypomina w swoim artykule o rozwijającej się w XX wieku psychologii pozytywnej, która akcentuje pozytywne znaczenie optymizmu i nadziei, które zwiększają okazję na powodzenie w życiu. Dzieje się tak, bowiem optymizm i nadzieja wyznaczają bardziej adekwatny dobór środków do przyjętych celów¹⁰. W psychologicznej teorii motywacji osiągnięć H. Heckhausena nadzieja stanowi główną zmienną motywacyjną. Wyodrębnił on dwa czynniki motywacyjne: nadzieja na osiągnięcie sukcesu i lęk przed niepowodzeniem. Zbliżone poglądy zawiera również dwuczynnikowa teoria uczenia się Mowrera. Autor pokazuje podstawowe rodzaje wzmocnienia w procesie uczenia się i są to: wzmocnienie „przyrostowe” dające w efekcie „uczenie się strachu” oraz wzmocnienie „spadkowe”, którego wynikiem jest „uczenie się nadziei”. Czynnikiem motywującym jest więc lęk przed karą, ale w większym jeszcze stopniu nadzieja na nagrodę¹¹.

Wszystkie wyżej przedstawione ujęcia nadziei łączy wiara w słuszność podejmowanych działań, oczekiwanie korzystnego wyniku podjętego wysiłku, zaufanie

⁹ Tamże, s. 17.

¹⁰ K. OLBRYCHT, *Wychowanie do nadziei*, „Fides et Ratio: kwartalnik naukowy Towarzystwa Uniwersyteckiego Fides et Ratio” 1 (2010), nr 2, s. 39-45.

¹¹ K.B. MADSEN, *Współczesne teorie motywacji*, Warszawa: PWN 1980, s. 551-557.

do pozytywnych cech i potencjału człowieka, szansa na ostatecznie korzystne pokonanie napotkanych przeszkód.

„Wiara ta pokładana jest w sobie, w innych, w naturze, Bogu, i wynika głównie z filozoficznych koncepcji człowieka, leżących u podstaw poszczególnych teorii i koncepcji psychologicznych, ale również z potocznych przeświadczeń i przekonań. Tak jednoznacznie pozytywna, potwierdzana naukowo wartość nadziei w rozwoju człowieka jest uzasadnieniem poświęcenia jej specjalnej uwagi w wychowaniu. Współcześnie potrzeba ta nabiera niezwyklej aktualności w świetle wspomnianych na wstępie tendencji kulturowych, podważających wszelkie racje budowania nadziei w sobie i w innych. Nadzieja staje się ważnym celem wychowania, które miałyby przygotowywać ludzi do przeciwstawiania się tym tendencjom”¹².

2. NADZIEJA A WYCHOWANIE I EDUKACJA

Edukacja jest jedną z wielu aktywności podejmowanych przez ludzi. Wymaga określonych kompetencji i motywacji, zapaśta i chęci. Z psychologicznego punktu widzenia nasuwają się następujące pytania: Jakie regulatory mają wpływ na strukturę edukacji i jej wyniki? oraz Dlaczego podejmowanie jednych działań edukacyjnych kończy się klęską a innych powodzeniem? Wśród podstawowych wyznaczników działania wyróżnia się zwykle: środowisko społeczno-kulturowe (rodzina, szkoła, miejsce pracy, ośrodki kulturalne), struktury i stany psychiczne (wiedza, osobowość, inteligencja, temperament, motywacja, emocje, nadzieja, poczucie własnej skuteczności i in.), własna aktywność podmiotu związana z racjonalizacją, innowacyjnością, twórczością. W potocznym mniemaniu osiągnięcia studentów najbardziej zależą od inteligencji, zdolności, pracowitości, stopnia zaangażowania w proces studiowania każdego z nich. Jednak przekonania w rzeczywistości akademickie okazały się błędne. Istnieją bowiem jeszcze inne determinanty warunkujące sukcesy edukacyjne. Niedocenianym często przez wykładowców i studentów czynnikiem jest tzw. nadzieja aktywna. Z przeprowadzonych badań wynika, „że jest ona ważnym i niezastępowalnym zasobem psychicznym, który pełni doniosłą rolę w edukacji, zarówno dzieci, młodzieży, jak i ludzi dorosłych” – pisze Koziński¹³. Wskazują na to wyniki badań,

¹² K. OLBRYCHT, *Wychowanie do nadziei*, s. 41-42.

¹³ J. KOZIELECKI, *Psychologia nadziei*, s. 76.

w których wystąpiła silna korelacja pomiędzy natężeniem nadziei a postępami akademickimi.

Studenci o wysokim poziomie nadziei w porównaniu z kolegami o średniej i niskiej wierze we własne siły – zachowują się bardziej aktywnie i dynamicznie. Są silniej skoncentrowani na zadaniu. Wysuwają więcej dobrze określonych celów, z których umieją racjonalnie wybierać dobrą opcję¹⁴.

W procesie wychowania nadzieja nie może być traktowana instrumentalnie, tzn. głównie jako nastawienie przydatne życiowo, doskonalące efektywność działań i optymalizujące relacje międzyludzkie. Różni się od wrodzonego optymizmu, czy wyuczonego „pozytywnego myślenia” tym, że dotyczy dalekich planów i projektów życiowych, modeluje pomyślny sposób patrzenia na świat i siebie. Zdaniem K. Olbrycht „u podstaw wychowania do tak rozumianej nadziei musi się znaleźć wiara w człowieka, w sens jego życia i rozwoju, w niezwykły potencjał rozwojowy, w wartość, jaką życie każdego człowieka ma dla innych i dla świata, uznanie bezwarunkowej ludzkiej godności, która zasługuje na obronę i wymaga obrony zarówno od jednostek jak społeczeństwa”¹⁵.

W związku z takim podejściem autorka proponuje dwa rodzaje aktywności wychowawczej: pozytywne – budujące nadzieję, i „negatywne” – w znaczeniu osłabiania wpływu tendencji podważających racje nadziei, ośmieszających postawę nadziei. Ważne jest również zmniejszanie u wychowanków skłonności do pesymizmu, zniechęcenia, poddawania się trudnościom, przeciwdziałanie obawom, reakcjom lękowym. Stanowią one bowiem barierę (naturalną lub wyuczoną) powstrzymującą otwieranie się na nadzieję. Olbrycht proponuje działania, których celem byłoby wykształcenie u młodych osób zaufania do siebie i innych, odwagi oraz wiary w swoje możliwości. Jest to wyzwanie szczególne, gdyż zgodnie z reprezentatywnymi cechami swojego wieku mają oni często wyolbrzymione, nierealistyczne oczekiwania wobec świata. Stanowi to zagrożenie i wymaga stanowczych kroków, działań wychowawczych, ponieważ „współczesna kultura masowa podsuwa sprymitywizowane wzorce kariery życiowej, więzi międzyludzkich i przedmiotów „nadziei”, wśród których na pierwszy plan wysuwane są dobra materialne. Dla wielu młodych ludzi jest to perspektywa nieosiągalna”¹⁶.

¹⁴ Tamże s.77.

¹⁵ K. OLBRYCHT, *Wychowanie do nadziei*, s. 42.

¹⁶ Tamże, s. 43.

Zwraca na to uwagę także wspomniany powyżej Zavalloni, wskazując zadania dla wychowawców. W swojej pracy z młodymi ludźmi winni oni pokazywać im kierunki nadziei, zachęcać ich do przemyślenia tych kierunków, tak by uchronić ich przed naiwnością, brakiem rozsądku. Zaleca przy tym uczenie „ostrożnego optymizmu” opartego na realistycznej ocenie sytuacji oraz roztropnym i odpowiedzialnym działaniu¹⁷.

3. BADANIA WŁASNE

Z roku na rok przybywa wśród lubelskich studentów obcokrajowców. Również w Wyższej Szkole Ekonomii i Innowacji dużą grupę studentów stanowi młodzież z Ukrainy. W związku z taką sytuacją interesujące jest zbadanie jak kształtują się oraz jak duże są obawy i nadzieje młodzieży ukraińskiej rozpoczynającej studia w Polsce. Zważywszy na fakt, że liczba studentów z Ukrainy w Polsce w ciągu ostatnich 10 lat zwiększyła się prawie dwunastokrotnie, można przypuszczać, że ich nadzieje przeważają obawy. Dlatego też zaproponowany problem badawczy koncentrował się wokół pytania: Czy nadzieje studentów ukraińskich rozpoczynających studia w Polsce są rzeczywiście większe niż ich obawy oraz z jakimi obszarami wiążą największe nadzieje i obawy?

Sformułowano następujące hipotezy:

- H1: Nadzieje studentów ukraińskich rozpoczynających studia w Polsce są większe niż ich obawy;
- H2: Największe nadzieje studenci ukraińscy wiążą z obszarem planów życiowych;
- H3: Największe obawy studentów ukraińskich wiążą się z obszarem dotyczącym opanowania języka polskiego.

Badania przeprowadzono w Wyższej Szkole Ekonomii i Innowacji w Lublinie w listopadzie 2015 na grupie 75 studentów ukraińskich z pierwszego roku studiów stacjonarnych.

W badaniach została wykorzystana, specjalnie do tego celu opracowana, ankieta „Nadzieje i obawy studentów ukraińskich rozpoczynających studia w Polsce” (autorzy: Jacek Łukasiewicz i Beata Paśnikowska), która została przetłumaczona na język ukraiński. W opisie grupy uwzględniono podstawowe zmienne: płeć i wiek osoby badanej, kierunek podjętych studiów, informację o miejscu zamieszkania

¹⁷ R. ZAVALLONI, *Psychologia nadziei*, s. 163.

w Ukrainie, o poziomie wykształcenia rodziców oraz własną ocenę statusu materialnego rodziny, z jakiej pochodzą. Ponadto w skład ankiety wchodziło 40 twierdzeń: po 20 dotyczących nadziei i obaw. Zostały one pogrupowane w pięciu obszarach związanych z:

- wykształceniem;
- planami życiowymi;
- wartościami;
- relacjami interpersonalnymi;
- opanowaniem języka polskiego.

Badani ustosunkowywali się do poszczególnych twierdzeń mając do dyspozycji skalę 5-stopniową.

W obszarze badań związanych z wykształceniem, studenci ustosunkowywali się do tego, jakie mają nadzieje odnośnie do: uzyskania lepszego wykształcenia w Polsce niż na Ukrainie, możliwości uczestnictwa w konferencjach naukowych, ukończenia studiów w wyznaczonym terminie, znalezienia odpowiedniej pracy dzięki ukończonym studiom w Polsce oraz jakie są ich obawy odnośnie do: poradzenia sobie z obowiązkami studenta w Polsce, zadowolenia ze studiowania w Polsce, zdobycia potrzebnej wiedzy i umiejętności do znalezienia sobie pracy, wątpliwości co do możliwości zdobycia w Polsce odpowiedniego wykształcenia.

W drugim z obszarów badań, który dotyczył dalszych planów życiowych, badani ustosunkowywali się do tego, jakie mają nadzieje odnośnie do: możliwości znalezienia po ukończeniu studiów pracy zgodnej z wykształceniem, tego, czy ukończenie studiów w Polsce pomoże im w realizacji planów życiowych, tego, czy po studiach w Polsce będzie im łatwiej planować swoją przyszłość, czy po studiach w Polsce będą umieli pełniej wykorzystać swoje zdolności.

Następnie badania dotyczyły obaw odnośnie do: niemożności znalezienia pracy zgodnej z wykształceniem, konieczności przerwania studiów i powrotu na Ukrainę, tego, że ukończenie studiów w Polsce nie będzie miało znaczenia dla ich przyszłości, że studia w Polsce nie będą miały wpływu na ich osobisty i zawodowy rozwój.

Z kolei w obszarze badań związanych z relacjami interpersonalnymi studenci ukraińscy określali swoje nadzieje odnośnie do: możliwości spotkania się z życiowością Polaków, pomocy ze strony studentów z Polski w zaaklimatyzowaniu się na uczelni, poznania w czasie studiów interesujących osób, możliwości zaprzyjaźnienia się z kimś z grona studentów.

Badaniom poddano także ich obawy wobec takich sytuacji, jak: prawdopodobieństwo odrzucenia przez środowisko studentów, brak akceptacji ze strony

wykładowców, doświadczanie w czasie studiów w Polsce samotności, bycie z kolegami z uczelni jedynie w relacjach formalnych (pozbawionych otwartości, emocjonalnych więzi).

Osnową do sformułowania twierdzeń dotyczących obaw i nadziei w obszarze badań związanych z wartościami było po pierwsze: ustosunkowanie się badanych wobec wykorzystania czasu studiów w Polsce jako szansy na stawanie się coraz bardziej wartościowym człowiekiem oraz okazji na podniesienie jakości swojego życia, po wtóre: próba rozstrzygnięcia przez studentów dylematów, tj.:

– czy decyzja o studiowaniu w Polsce była słuszną czy niewłaściwą z perspektywy czasu?

– czy wyrzec się, czy realizować wartości, które były dla mnie ważne przed rozpoczęciem studiów w Polsce?

– w jakim stopniu integracja ze społeczeństwem polskim stanowi dla mnie zagrożenie utraty tożsamości, poczucia jedności z kulturą z jakiej się wywodzę?

Dla studentów zagranicznych w Polsce barierą w procesie studiowania może być obszar związany z opanowaniem języka polskiego. Dlatego też badani zostali poproszeni w ankiecie o podzielenie się nadziejami i obawami dotyczącymi: trudności wynikających z nauki i doskonalenia znajomości języka polskiego, takiego posługiwania się językiem polskim, które pozwoliłoby badanym na dobre komunikowanie się, pobłażliwości wykładowców dla ich nieporadności językowej i wynikających z tego nieporozumień, języka polskiego jako bariery w dostępie do wiedzy czy przyczyny niemożności ukończenia studiów.

Przebieg badania:

Badania miały charakter grupowy. Badane grupy stanowili studiujący na określonym kierunku, tj. informatyce, psychologii, administracji, logistyce i zarządzaniu. Badania były dobrowolne i anonimowe. W badaniu zastosowano ankietę z instrukcją w języku ukraińskim.

W badaniu wzięło udział 75 studentów: 32 kobiety i 43 mężczyzn studiujących na I roku w WSEI w Lublinie w wieku: 17-25 lat. Najliczniej są w niej reprezentowani siedemnastolatki (52%) i osiemnastolatki (18,7%). Mniejsze grupy studentów ukraińskich są w wieku: 19 lat (9,3%), 20 lat (9,3%), 21 lat (5,3%), 22-25 lat (1,3%). Najliczniejszą grupę stanowili studenci logistyki i informatyki po 19 osób (25%), a następnie zarządzania – 17 (22,7%), administracji – 16 osób (1,3%) i psychologii – 4 (5,3%).

Z kolei jeśli chodzi o to, gdzie zamieszkują w swojej ojczyźnie, to najwięcej osób przyjechało z miejscowości liczącej od 10 do 50 tys. – 16 osób (21,33%),

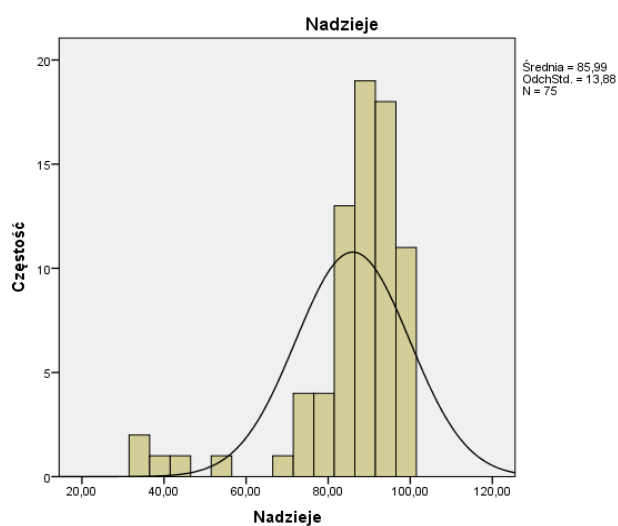
mniej z miast o wielkości od 100 do 500 tys – 15 osób (20%), po tyle samo z miast od 50 do 100 tys. i powyżej 500 tys. – po 13 osób (17,33%). Najmniej studentów z Ukrainy przyjechało ze wsi – 10 osób (13,33%) i miejscowości do 10 tys. – 8 osób (10,67%). Status materialny swojej rodziny najczęściej ankietowanych oceniło jako raczej dobry – 22 (29,3%), dobry – 20 (26,7%), przeciętny – 19 (25,3%). Stosunkowo niewielkie grupki stanowią osoby, które oceniły status materialny swojej rodziny jako: bardzo dobry – 2 (2,7%) studentów i bardzo zły – 2 (2,7%) oraz raczej zły – 6 (8,0%), zły – 4 (5,3%). Zdecydowanie największą grupę stanowią studenci, których rodzice posiadają wykształcenie wyższe – 31 studentów. W pozostałej grupie są badani, których rodzice mają niepełne wyższe – 18 osób, średnie zawodowe – 20 osób, niepełne średnie – 4 osoby. Sześcioro z ankietowanych nie udzieliło odpowiedzi.

Wyniki badań dotyczące nadziei, tzw. Nadzieje ogólne, czyli suma nadziei ze wszystkich obszarów mogła przyjąć wartości: min. 20 – max. 100. Na wykresie 1 widać, że zdecydowana większość studentów bardzo wysoko ocenia swoje nadzieje związane ze studiowaniem w Polsce. Średnia tzw. Nadziei ogólnej jest bardzo wysoka i wynosi 85.99.

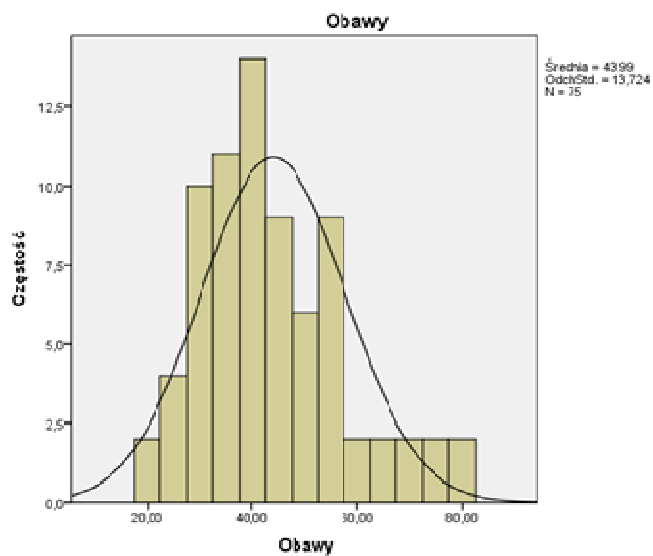
Wyniki badań dotyczące nadziei w poszczególnych wymiarach kształtują się następująco:

Plany życiowe – $M=17,53$, Relacje interpersonalne – $M=17,45$, Wartości – $M=17,12$, Opanowanie języka polskiego – $M=17,05$, Wykształcenie – $M=16,83$. Jak widać różnice pomiędzy poszczególnymi obszarami nadziei są słabo wyklarowane a średnie są bardzo wysokie (zważywszy, że max. wartość dla każdego z obszarów wynosiła 20). Wyniki te pozytywnie weryfikują H2: Największe nadzieje studenci ukraińscy wiążą z obszarem planów życiowych.

Wykres 1. Średni poziom nadziei u badanych studentów

Wykres 2. Średni poziom obaw u badanych studentów

Wyniki dotyczące obaw kształtują się w następujący sposób: tzw. Obawy ogólne, czyli suma wartości obaw ze wszystkich obszarów mogła przyjąć wartości: min. 20 – max. 100. Na wykresie 2 widać, że obawy są znacznie mniejsze niż nadzieje. Średnia wartość tzw. Obawy ogólnej wynosi $M=43,99$.

Wyniki badań dotyczące obaw w poszczególnych wymiarach: Opanowanie języka polskiego – $M=10,40$, Plany życiowe $M=9,13$, Relacje interpersonalne – $M=8,64$, Wykształcenie – $M=8,31$, Wartości – $M=7,51$.

Powyższe wyniki pozytywnie weryfikują H3: Największe obawy studentów ukraińskich wiążą się z obszarem dotyczącym opanowania języka polskiego.

Wnioski z badań:

1) Badania pozytywnie weryfikują także hipotezę mówiącą, że studenci z Ukrainy rozpoczynają studia w Polsce ze znacznie większymi nadziejami ($M=85,99$) niż obawami ($M= 43,99$);

2) Niski wynik obaw uzyskany w obszarze związanym z wartościami może wskazywać np. na stabilność systemu wartości badanych studentów lub na to, że nie wiążą oni przyjazdu do Polski z możliwością utraty wartości;

3) W związku z dużym nasileniem obaw związanych z opanowaniem języka polskiego należałoby zastanowić się nad wsparciem studentów ukraińskich w tej sferze działań;

4) Wysoki poziom nadziei w stosunku do obaw dobrze rokuje w kontekście planowego ukończenia studiów, dobrych wyników nauczania, braku decyzji o rezygnacji ze studiów;

5) Niski w stosunku do nadziei poziom obaw studentów ukraińskich wskazuje na ich dużą aktywność, dynamikę w procesie edukacyjnym oraz silną koncentrację na zadaniach.

BIBLIOGRAFIA

- BIELECKA-PRUS J., KRUK M., KAWCZYŃSKA-BUTRYM Z., Europejski Uniwersytet Wschodni Raport z badań motywacji potencjalnych studentów z zagranicy, Lublin: UMCS 2015.
- KOZIELECKI J., Psychologia nadziei, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak 2006.
- MADSEN K.B., Współczesne teorie motywacji, Warszawa: PWN 1980.
- ZAVALLONI R., Psychologia nadziei, Kielce: Wydawnictwo Jedność 1999.
- TRZCIŃSKI R., Zagraniczni studenci – czy potencjalni uczestnicy polskiego rynku pracy? w: J. KONIECZNA-SALAMATIN (red.), Imigranci o wysokich kwalifikacjach na polskim rynku pracy. Raport z badań 2014-2015, Warszawa: Wyd. iSEE, Fundacja „Nasz Wybór” 2015, s. 175- 210.
- OLBRYCHT K., Wychowanie do nadziei, „Fides et Ratio: kwartalnik naukowy Towarzystwa Uniwersyteckiego Fides et Ratio” 2(2)2010, s. 39-45.

SIWIŃSKA B., Już ponad 57 tysięcy studentów zagranicznych w Polsce, Newsletter „Study in Poland” 2016; Czas internacjonalizacji, 3(119), <http://www.studyinpoland.pl> [dostęp 26.06.2016].

SIWIŃSKA B., Raport „Studenci zagraniczni w Polsce 2015”, Newsletter „Study in Poland” 2016; Czas internacjonalizacji 4(120)., <http://www.studyinpoland.pl> [dostęp 26.06.2016].

NADZIEJE I OBAWY STUDENTÓW UKRAIŃSKICH PODEJMUJĄCYCH STUDIA W POLSCE

Streszczenie

Coraz większa liczba studentów ukraińskich na polskich uczelniach skłania do przyjrzenia się ich oczekiwaniom i postawom. W tym celu zostały przeprowadzone badania za pomocą ankiety skonstruowanej przez autorów artykułu. Dotyczyła ona nadziei i obaw studentów ukraińskich rozpoczynających naukę w Polsce w odniesieniu do zdobywanego wykształcenia, relacji z innymi osobami – większości obcokrajowcami, deklarowanych wartości, stopnia opanowania języka polskiego oraz bardziej odległych planów życiowych. W artykule starano się również uwypuklić psychologiczny aspekt nadziei i obaw oraz zwrócić uwagę na wychowawcze i edukacyjne znaczenie nadziei.

Słowa kluczowe: nadzieja; obawa; edukacja; student zagraniczny.